

CHƯƠNG 2

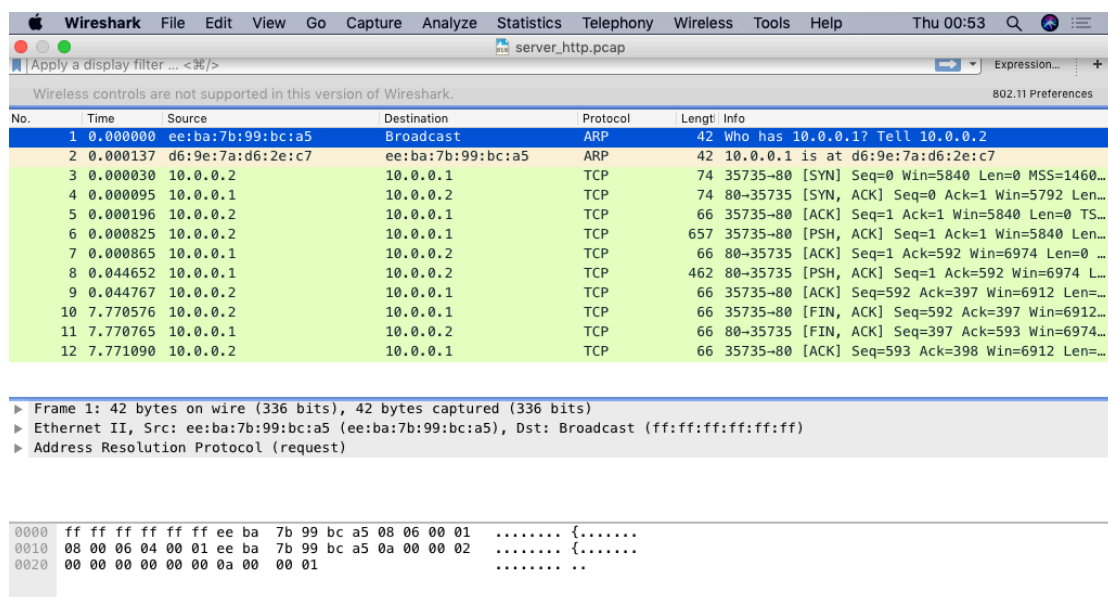
BUỔI THỰC HÀNH SỐ 2

Trong chương này, chúng tôi sẽ giới thiệu về Wireshark, một công cụ cho phép bắt các gói tin trên mạng và hỗ trợ phân tích thông tin trong gói tin. Công cụ Wireshark có vai trò quan trọng trong việc làm rõ các giao thức truyền tải dữ liệu trong mạng máy tính, chẳng hạn: ICMP, ARP....Ngoài ra, các kiến thức về truyền tải dữ liệu theo chuẩn Ethernet II với địa chỉ MAC cũng được biên soạn dưới dạng câu hỏi trên Wireshark. Chương này bao gồm các nội dung chính: giới thiệu tổng quan về công cụ Wireshark và giao diện tương tác; cách thức sử dụng Wireshark trong triển khai nội dung thực hành mạng máy tính CT112 kết hợp với Kathará. Cuối chương là các bài tập thực hành củng cố kiến thức và kỹ năng với Wireshark và Kathará.

2.1 GIỚI THIỆU VỀ WIRESHARK

Wireshark là một công cụ mã nguồn mở sử dụng phổ biến trên nhiều hệ điều hành khác nhau. Wireshark cho phép quan sát và phân tích các thành phần trong gói dữ liệu bắt được theo thời gian thực.

Wireshark cung cấp giao diện thân thiện và thuận lợi cho việc phân tích chi tiết các gói dữ liệu. Giao diện chính của Wireshark được miêu tả như trong hình 2.1 dưới đây:

Hình 2.1 Giao diện tương tác chính trên Wireshark

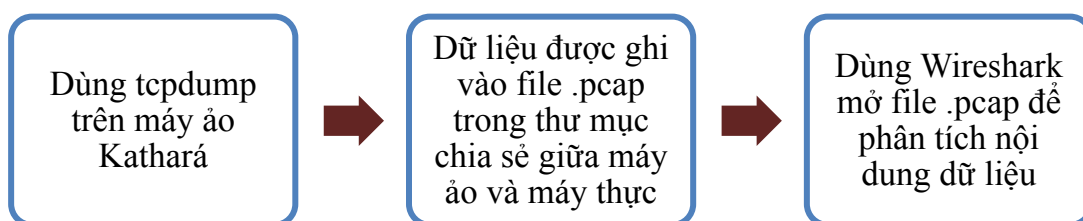
- *Thanh menu lệnh (Command menus)*: chứa các lựa chọn để tương tác với file đang được mở, chẳng hạn: File, Edit, View, Go...
- *Bộ lọc (Filter)*: lọc và hiển thị dữ liệu tương ứng.
- *Danh sách các gói dữ liệu thu được (Captured Packets)*: thể hiện thông tin chi tiết của các gói dữ liệu bắt được như: source, destination, protocol, length, info...
- *Thông tin chi tiết của gói dữ liệu (Details of packet header)*: số thứ tự frame, chiều dài frame, khuôn dạng frame, khuôn dạng gói tin IP, giao thức tầng ứng dụng...
- *Nội dung của gói dữ liệu*: hiển thị bằng mã HEX và mã ASCII

2.2 VAI TRÒ CỦA WIRESHARK

Công cụ *Wireshark* không thể được cài đặt trực tiếp trên máy ảo *Kathará* do máy ảo *Kathará* không hỗ trợ giao diện đồ họa cho người dùng.

Trên máy ảo *Kathará*, sử dụng công cụ *tcpdump* để bắt các gói tin (packet sniffer) và cho phép ghi nhận thông tin của dữ liệu bắt được vào file (.pcap). Công cụ này đơn giản hơn *Wireshark* và không có giao diện đồ họa. Không gian lưu trữ file (.pcap) được chia sẻ chung giữa máy ảo *Kathará* và máy thực.

Trên máy thực, truy cập vào thư mục chứa file (.pcap) và sử dụng *Wireshark* để mở file xem thông tin chi tiết. Nhờ vào giao diện đồ họa thân thiện của *Wireshark* mà công việc phân tích gói tin (định dạng, giao thức, địa chỉ, nội dung...) trở nên dễ dàng hơn. Quy trình sử dụng *Wireshark* trong phần *Thực hành Mạng máy tính CT112* có thể được miêu tả như hình 2.2 sau:

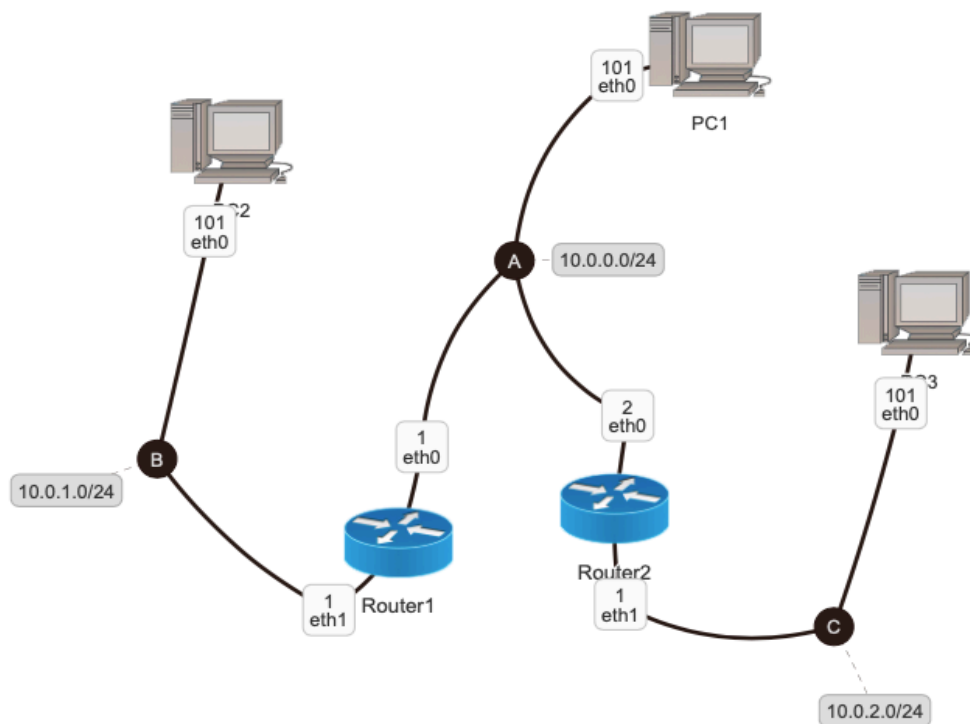

Hình 2.2 Cách thức áp dụng *Wireshark* trong thực hành *Mạng máy tính CT112*

2.3 BÀI TẬP THỰC HÀNH

2.3.1 Bài tập 5

Mục tiêu: Mô phỏng mạng ảo, cài đặt bảng vạch đường tĩnh và khảo sát giao thức ICMP bằng *Wireshark*. Các bước thực hiện *Bài tập 5* được trình bày chi tiết như sau:

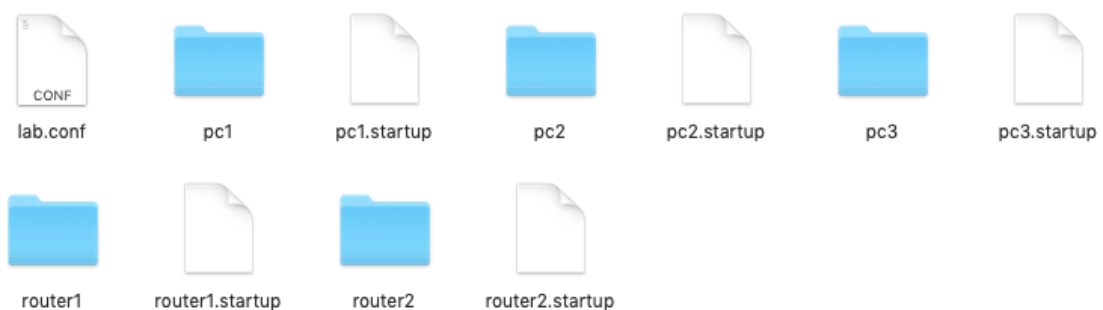
Hình 2.3 Mô hình mạng sử dụng trong Bài tập 5

- 1) Quan sát mô hình mạng cần xây dựng và nhận diện các thiết bị, giao diện với các địa chỉ IP được gán trên các máy ảo.
- 2) Tạo thư mục *BaiTap5* trong workspace của sinh viên. Thư mục sẽ này chứa các thư mục con và các file cấu hình (.startup, lab.conf) theo cấu trúc quy định của *Kathará*.

Trên máy thực, di chuyển đến thư mục *BaiTap5* bằng lệnh

```
cd /home/student/your_workspace/BaiTap5
```

Cấu trúc thư mục *BaiTap5* được miêu tả như hình 2.4

Hình 2.4 Các thư mục con và tệp tin trong thư mục *BaiTap5*

- 3) Trên file *lab.conf*, soạn thảo nội dung mô tả hình thái mạng theo thiết kế
`pc1[0]=A`

```
pc2[0]=B
pc3[0]=C
router1[0]=A
router1[1]=B
router2[0]=A
router2[1]=C
```

- 4) Trên file *pc1.startup* chứa nội dung được miêu tả như sau

```
ifconfig eth0 10.0.0.101/24 up
route add -net 10.0.1.0/24 gw 10.0.0.1
route add -net 10.0.2.0/24 gw 10.0.0.2
```

`route add -net <Network Address> gw <Gateway Address>` cho phép thêm thông tin vạch đường theo dạng tĩnh tới 1 mạng trên một thiết bị.

- 5) Thêm thông tin vạch đường đến nhánh LAN A, nhánh LAN C trên *pc2.startup* và thêm thông tin vạch đường đến nhánh LAN A, nhánh LAN B trên *pc3.startup*
- 6) Thêm thông tin vạch đường trên *router1.startup* và *router2.startup* bằng lệnh `route add -net` đã được hướng dẫn nhằm giúp cho *router1* biết đường đi tới LAN C và *router2* biết đường đi tới LAN B.

Nội dung file *router1.startup* có thể được trình bày như sau:

```
ifconfig eth0 10.0.0.1/24 up
ifconfig eth1 10.0.1.1/24 up
route add -net 10.0.2.0/24 gw 10.0.0.2
```

- 7) Khởi động mạng ảo *BaiTap5*. Kiểm tra bảng vạch đường (bằng lệnh `route`) trên từng thiết bị mạng (máy ảo).

Nếu bảng vạch đường của máy ảo nào đó bị sai, thực hiện:

- Kiểm tra lại cấu hình mạng của máy ảo đó bằng lệnh `ifconfig`.
 - Tắt máy ảo (`lcrash <may_ao>`) và chỉnh sửa lại chỗ sai trước khi khởi động lại máy ảo (`lstart <may_ao>`)
 - Đôi khi, việc khởi động lại toàn bộ mạng ảo (`lrestart`) nên được thực hiện sau khi đã chỉnh xong lỗi sai cho thao tác cấu hình của 1 máy ảo.
- 8) Trường hợp bảng vạch đường của các thiết bị đều đúng, trên *pc2*, *router1* và *router2* lần lượt thực hiện lệnh `tcpdump` với cú pháp như sau:

```
tcpdump -s 1536 -w /hostlab/BT5_pc2.pcap (trên máy ảo pc2)
```

```
tcpdump -s 1536 -w /hostlab/BT5_router1.pcap (trên máy ảo router1)
```

```
tcpdump -s 1536 -w /hostlab/BT5_router2.pcap (trên máy ảo router2)
```

Thông tin về các gói tin bắt được trên từng máy ảo được lưu vào các file .pcap. Các file này trong thư mục /hostlab của máy ảo và có thể được truy cập đến từ máy thực.

- 9) Trên pc3 thực hiện gửi dữ liệu đến pc2 bằng lệnh:

```
ping 10.0.1.101
```

và chờ khoảng 10 giây, sau đó dừng lệnh ping lại.

Dùng các lệnh tcpdump trên pc2, router1 và router2 lại.

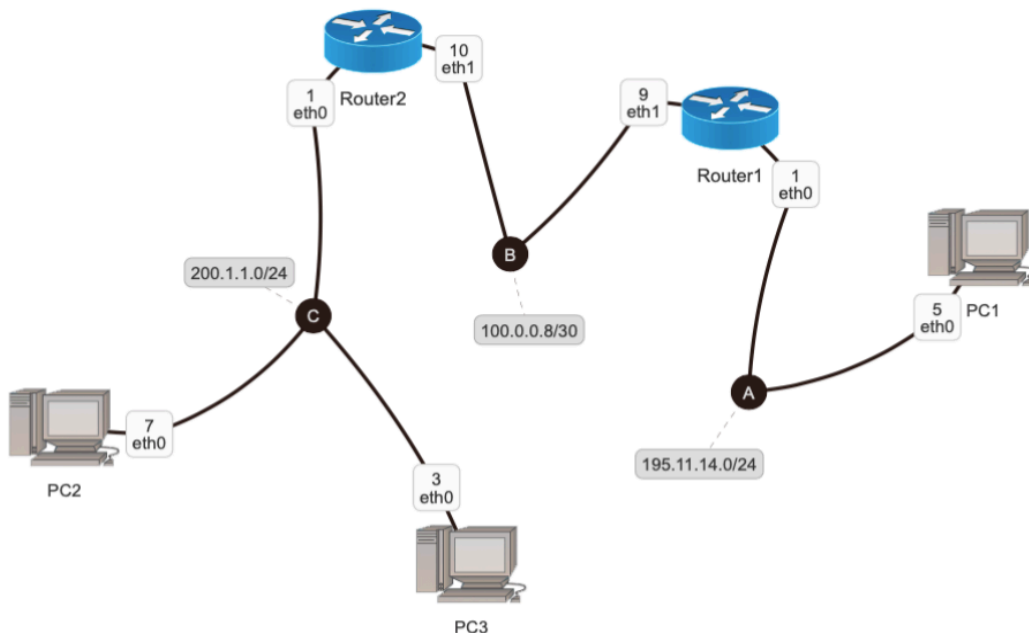
- 10) Trên máy thực, mở file BT5_pc2.pcap bằng *Wireshark*. Chọn khung vật lý (physical frame) số 3 và trả lời các câu hỏi sau đây:

- Toàn bộ khung số 3 có kích thước là bao nhiêu (Bytes)?
- Chọn *Header Internet Control Message Protocol* trong khung và cho biết:
 - ✓ Gói tin này sử dụng giao thức gì? Giao thức này hoạt động trên tầng nào của mô hình OSI?
 - ✓ Nội dung thông điệp của giao thức này là gì? Thông điệp này có độ dài bao nhiêu (Bytes)?
- Chọn *Header Internet Protocol Version 4* và cho biết:
 - ✓ Địa chỉ IP của máy gửi dữ liệu là bao nhiêu? Địa chỉ IP này là của máy tính nào trong mạng?
 - ✓ Địa chỉ IP của máy nhận dữ liệu là bao nhiêu? Địa chỉ IP này là của máy tính nào trong mạng?
 - ✓ Định danh (ID) của gói tin IP này là bao nhiêu (dạng hexadecimal). Định danh của 1 gói tin có ý nghĩa gì trong thông điệp IP?
 - ✓ Độ dài phần *Header* của thông điệp IP là bao nhiêu? Phần *Header* bao gồm những trường (fields) nào? Mỗi trường có độ dài bao nhiêu?
 - ✓ Trường *Total Length* có độ dài là bao nhiêu (Bytes). Hãy lý giải tại sao có độ dài như vậy?
- Chọn *Header Ethernet II* và cho biết:
 - ✓ Địa chỉ MAC của máy gửi dữ liệu là bao nhiêu? Có phải là địa chỉ MAC của máy tính có địa chỉ IP (source) đã tìm được trong câu trên không? Nếu không, hãy lý giải và cho biết địa chỉ MAC này là của máy tính nào trong mạng?

- ✓ Địa chỉ MAC của máy nhận dữ liệu là bao nhiêu? Có phải là địa chỉ MAC của máy tính có địa chỉ IP (destination) đã tìm được trong câu trên không? Nếu không, hãy lý giải và cho biết địa chỉ MAC này là của máy tính nào trong mạng?
- ✓ Trường *Type* mang giá trị (hexadecimal) bằng bao nhiêu? Thông tin thể hiện là gì?
- ✓ Hãy chỉ ra trường *Payload* của khung Ethernet II? Trường *Payload* này có độ dài bằng bao nhiêu (Bytes)?

11) Hủy mạng ảo bằng lệnh `lswipe` sau khi đã thực hiện xong *Bài tập 5*

2.3.2 Bài tập 6

Hình 2.5 Mô hình mạng của Bài tập 6

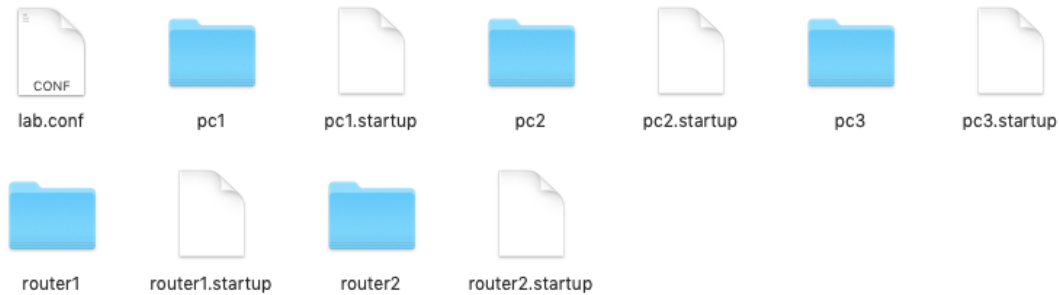
Mục tiêu: Mô phỏng mạng ảo, cài đặt bảng vạch đường tĩnh và khảo sát giao thức ARP. Các bước thực hiện *Bài tập 6* được trình bày chi tiết như sau:

- 1) Quan sát mô hình mạng cần xây dựng và nhận diện các thiết bị, giao diện với các địa chỉ IP được gán trên các máy ảo.
- 2) Tạo thư mục *BaiTap6* trong workspace của sinh viên. Thư mục sẽ này chứa các thư mục con và các file cấu hình (`.startup`, `lab.conf`) theo cấu trúc quy định của *Kathará*.

Trên máy thực, di chuyển đến thư mục *BaiTap6* bằng lệnh

```
cd /home/student/your_workspace/BaiTap6
```

Cấu trúc thư mục *BaiTap6* được miêu tả như hình 2.6

Hình 2.6 Các thư mục con và tệp tin trong thư mục *BaiTap6*

- 3) Trên file *lab.conf*, soạn thảo nội dung mô tả hình thái mạng theo thiết kế

```
pc1[0]=A
pc2[0]=C
pc3[0]=C
router1[0]=A
router1[1]=B
router2[0]=C
router2[1]=B
```

- 4) Trên file *pc1.startup* để vạch đường mặc nhiên thì sẽ chứa nội dung được miêu tả như sau

```
ifconfig eth0 195.11.14.5/24 up
route add default gw 195.11.14.1
```

Trên file *pc2.startup* để vạch đường mặc nhiên sẽ chứa nội dung được miêu tả như sau

```
ifconfig eth0 200.1.1.7/24 up
route add default gw 200.1.1.1
```

Thực hiện tương tự trên *pc3.startup*

Lưu ý: các nội dung vạch đường mặc nhiên (`route add default`) có thể thay thế bằng vạch đường tĩnh (`route add -net`)

- 5) Trên file *router1.startup* và *router2.startup* cũng thực hiện thêm thông tin vạch đường tĩnh sao cho *router1* biết hướng đi tới LAN C và *router2* biết hướng đi tới LAN A.

Nội dung file *router1.startup* có thể được trình bày như sau:

```
ifconfig eth0 195.11.14.1/24 up
```

```
ifconfig eth1 100.0.0.9/30 up
route add -net 200.1.1.0/24 gw 100.0.0.10
```

- 6) Khởi động mạng ảo *BaiTap6*. Kiểm tra bảng vạch đường (lệnh *route*) và địa chỉ IP của các giao diện mạng (lệnh *ifconfig*) trên từng máy ảo để đảm bảo tính đúng đắn của mô hình mạng *Bài Tập 6*. Nếu có sai sót, thực hiện các thao tác điều chỉnh theo hướng dẫn đã trình bày trong 7) của *Bài Tập 5*.

2.3.2.1. Giao thức ARP giữa 2 thiết bị trong cùng nhánh mạng LAN C

- 7) Trên máy ảo *pc3*, *pc2* và *router2*, lần lượt dùng lệnh *arp*. Nhận xét kết quả

- 8) Lần lượt thực hiện lệnh *tcpdump* với cú pháp như sau:

```
tcpdump -s 1536 -w /hostlab/BT6_pc2_A.pcap (trên máy ảo pc2)
```

```
tcpdump -s 1536 -w /hostlab/BT6_router1_A.pcap (trên máy ảo router1)
```

```
tcpdump -s 1536 -w /hostlab/BT6_router2_A.pcap (trên máy ảo router2)
```

- 9) Trên *pc3* thực hiện gửi dữ liệu đến *pc2* bằng lệnh:

```
ping 200.1.1.7
```

và chờ khoảng 10 giây, sau đó dùng lệnh *ping* trên *pc3* lại.

Dùng các lệnh *tcpdump* trên *pc2*, *router1* và *router2* lại.

- 10) Trên *pc3* thực hiện lại lệnh *arp* và nhận xét kết quả hiển thị.

Lưu ý sự thay đổi so với kết quả ở 7). Lý giải cho sự thay đổi này.

Ghi nhận kết quả hiển thị để so sánh với 10) ở mục 2.3.2.2.

- 11) Trên *pc2*, thực hiện lại lệnh *arp* và nhận xét kết quả hiển thị.

Lưu ý sự thay đổi so với kết quả ở bước số 7). Lý giải cho sự thay đổi này.

- 12) Trên *router2*, thực hiện lại lệnh *arp* và nhận xét kết quả hiển thị.

Ghi nhận kết quả hiển thị để so sánh với bước 12) ở mục 2.3.2.2.

- 13) Trên máy thực, dùng *Wireshark* mở file *BT6_router2_A.pcap*, chọn khung vật lý số thứ tự 1. Trả lời các câu hỏi sau đây:

- Toàn bộ khung số thứ tự 1 có kích thước là bao nhiêu (Bytes)?
- Chọn *Header Address Resolution Protocol* và cho biết:
 - ✓ Trường *Opcode* có giá trị (hexadecimal) là bao nhiêu? Giá trị của trường này thể hiện thông tin gì? Trường *Opcode* này còn có thể có giá trị (hexadecimal) là bao nhiêu nữa và thể hiện thông tin gì?

- ✓ Địa chỉ IP và địa chỉ MAC của máy gửi dữ liệu? Đây là địa chỉ IP và MAC của máy tính nào trong mạng?
- ✓ Địa chỉ IP và địa chỉ MAC của máy nhận dữ liệu? Đây là địa chỉ IP và MAC của máy tính nào trong mạng? Nhận xét về cặp địa chỉ IP và MAC của máy nhận dữ liệu.
- Chọn *Header Ethernet II* và cho biết:
 - ✓ Địa chỉ MAC của máy gửi dữ liệu là bao nhiêu? Địa chỉ MAC này là của máy tính nào trong mạng?
 - ✓ Địa chỉ MAC của máy nhận dữ liệu là bao nhiêu? Địa chỉ MAC này là của máy tính nào trong mạng? Nhận xét về địa chỉ MAC này và địa chỉ MAC của máy nhận dữ liệu đã quan sát được ở phần *Header Address Resolution Protocol*
 - ✓ Trường *Type* mang giá trị (hexadecimal) bằng bao nhiêu? Thông tin thể hiện là gì?

14) Hủy mạng ảo bằng lệnh `lwipe` sau khi đã thực hiện xong phần 2.3.2.1

2.3.2.2. Giao thức ARP giữa 2 thiết bị khác nhánh mạng LAN

7) Mở lại mạng ảo bằng lệnh `lstart`. Trên máy ảo `pc1` và `router1`, lần lượt dùng lệnh `arp`, nhận xét kết quả hiển thị.

8) Lần lượt thực hiện lệnh `tcpdump` với cú pháp như sau:

```
tcpdump -s 1536 -w /hostlab/BT6_pc1_B.pcap (trên máy ảo pc1)
```

```
tcpdump -s 1536 -w /hostlab/BT6_router1_B.pcap (trên máy ảo router1)
```

```
tcpdump -s 1536 -w /hostlab/BT6_router2_B.pcap (trên máy ảo router2)
```

9) Trên `pc3` thực hiện gửi dữ liệu đến `pc1` bằng lệnh:

```
ping 195.11.14.5
```

và chờ khoảng 10 giây, sau đó dùng lệnh `ping` trên `pc3` lại.

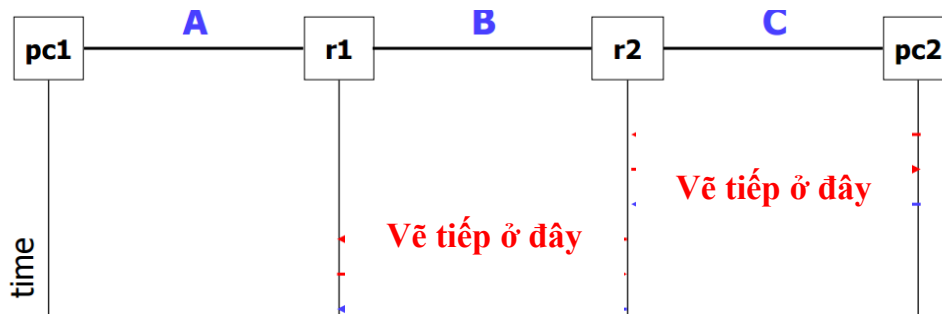
Dùng các lệnh `tcpdump` trên `pc1`, `router1` và `router2`.

10) Trên `pc3` thực hiện lại lệnh `arp` và nhận xét kết quả hiển thị. Lưu ý: so sánh với 10) ở phần 2.3.2.1.

11) Trên `router2`, thực hiện lại lệnh `arp` và nhận xét kết quả hiển thị. Lưu ý: so sánh với 12) ở phần 2.3.2.1.

12) Trên `router1`, thực hiện lại lệnh `arp` và nhận xét kết quả hiển thị.

- 13) Trên pc1, thực hiện lại lệnh arp và nhận xét kết quả hiển thị. Lưu ý: so sánh với thông tin hiển thị của máy pc1 tại 7) ở phần 2.3.2.2.
- 14) Trên máy thực, dùng Wireshark mở file BT6_Router1_B.pcap, chọn khung vật lý số thứ tự 1.
 - Trả lời các câu hỏi giống như 13) ở phần 2.3.2.1 đã trình bày.
 - Vẽ sơ đồ tuần tự (sequence diagram) thể hiện vai trò của giao thức ARP trong việc truyền tải dữ liệu từ pc3 đến pc1 bằng lệnh ping

Hình 2.7 Sơ đồ tuần tự biểu diễn hoạt động của giao thức ARP từ pc1 đến pc3

- 15) Hủy mạng ảo bằng lệnh `lswipe` sau khi đã thực hiện xong 2.3.2.2

2.3.2.3. Giao thức ARP với địa chỉ không nằm trong bảng vạch đường

- Trên pc1, gửi dữ liệu đến *Google DNS* (địa chỉ ngoài mạng ảo) bằng lệnh
`ping 8.8.8.8`
- Ghi nhận kết quả hiển thị khi dùng lệnh arp trên pc1 và router1. Nhận xét kết quả này.

2.3.2.4. Giao thức ARP với địa chỉ thuộc nhánh mạng LAN không sử dụng

- Trên pc1, gửi dữ liệu đến `195.11.14.200` (địa chỉ không tồn tại có thể được cấp phát trong nhánh LAN A) bằng lệnh
`ping 195.11.14.200`
- Ghi nhận kết quả hiển thị khi dùng lệnh arp trên pc1 và router1. Nhận xét kết quả này.

- 16) Hủy mạng ảo bằng lệnh `lswipe` sau khi đã thực hiện xong *Bài tập 6*.

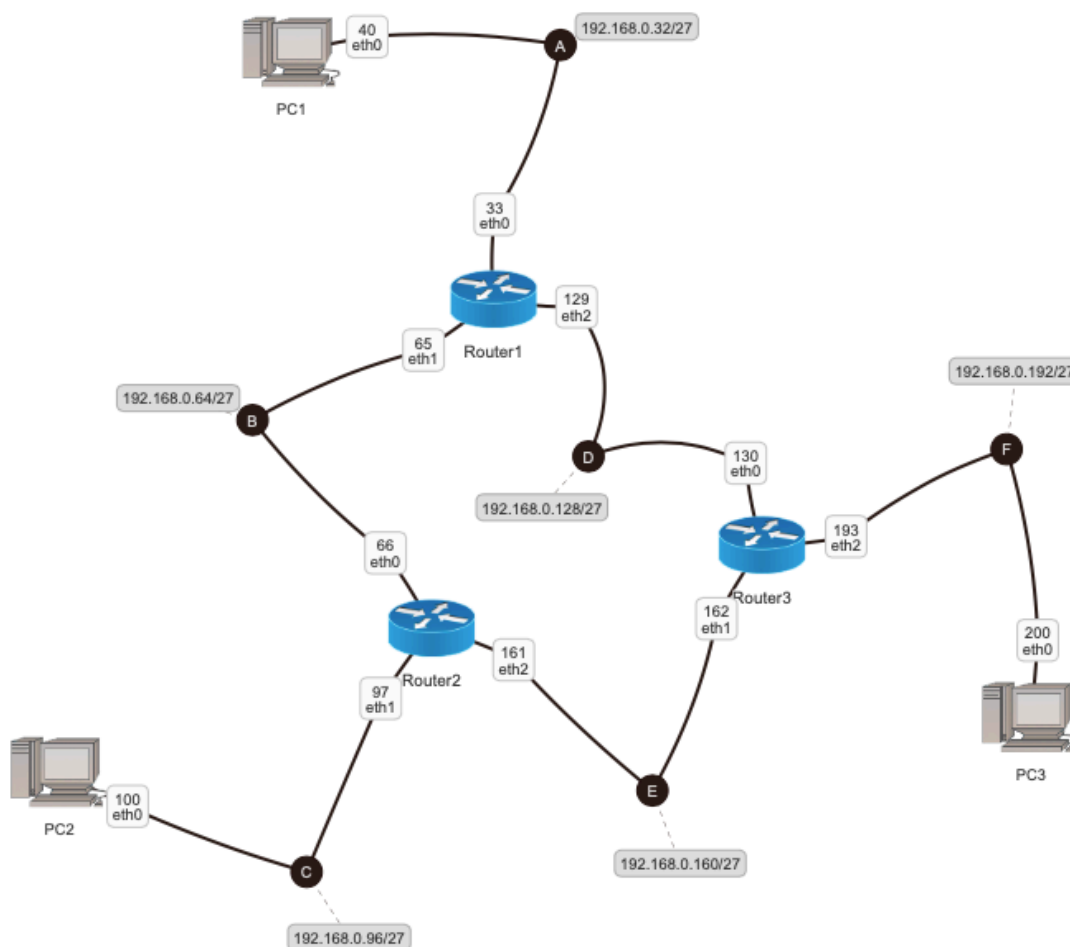
2.3.3 Bài tập 7

Mục tiêu: Mô phỏng mạng ảo, cài đặt bảng vạch đường tĩnh với nhiều thông tin vạch đường tĩnh. Các bước thực hiện *Bài tập 7* được trình bày chi tiết như sau:

- 1) Quan sát mô hình mạng cần xây dựng. Nhận diện các thiết bị (PC, Router...), giao diện (eth0, eth1...) với các địa chỉ IP được gán.
- 2) Tạo thư mục *BaiTap7* trong workspace của sinh viên.
- 3) Soạn thảo nội dung mô tả hình thái mạng theo thiết kế trên file *Lab.conf*
- 4) Đối với các file *pc1.startup*, *pc2.startup* và *pc3.startup*: thực hiện vạch đường mặc nhiên thông qua các Router tương ứng trong nhánh mạng.
- 5) Đối với các file *router1.startup*, *router2.startup* và *router3.startup*: thực hiện vạch đường tĩnh và vạch đường mặc nhiên (nếu cần)
- 6) Khởi động mạng ảo *BaiTap7*. Kiểm tra bảng vạch đường (bằng *route*) và địa chỉ IP của các giao diện mạng (bằng *ifconfig*) trên từng máy ảo để đảm bảo tính đúng đắn của mô hình mạng *Bài Tập 7*.

Kiểm tra tính liên thông giữa *pc1*, *pc2* và *pc3* trong mạng (bằng *ping*).

- 7) Hủy mạng ảo bằng lệnh *lwipe* sau khi đã thực hiện xong *Bài tập 7*

Hình 2.8 Mô hình mạng sử dụng trong Bài tập 7